

Başlık / Title: Unutulmaması Gereken Filistin Yerleşimleri: Mülteci Kampları

Yazar / Author:

M. Mustafa KULU

ORCID ID

0000-0002-6625-3727

Bu makaleye atıf için: M. Mustafa Kulu, "Unutulmaması Gereken Filistin Yerleşimleri: Mülteci Kampları," *Filistin Araştırmaları Dergisi* 7 (Yaz 2020): 109-112.

To cite this article: M. Mustafa Kulu, "Unutulmaması Gereken Filistin Yerleşimleri: Mülteci Kampları," *Bulletin of Palestine Studies* 7 (Summer 2020): 109-112.

Makale Türü / Type of Article: Gezi Notları / Travel Notes

Yayın Geliş Tarihi / Submission Date: 04.06.2020

Yayına Kabul Tarihi / Acceptance Date: 07.06.2020

Yayın Tarihi / Date Published: 30.06.2020

FAD - Filistin Araştırmaları Dergisi
BPS - Bulletin of Palestine Studies
Tarandığı Uluslararası İndexler / Abstracting & Indexing

INDEX COPERNICUS | SCIENTIFIC INDEXING | CEEOL | DRJI | İSAM

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Yazar: M. Mustafa KULU*

Unutulmaması Gereken Filistin Yerleşimleri: Mülteci Kampları

Filistinliler coğrafi olarak beşe ayrılabilir: İsrail’de, Batı Şeria’da, Gazze’de, kamplarda ve diasporada yaşayanlar. İsrail’de yaşayanlar da kendi aralarında İsrail vatandaşı Araplar ve Ürdün pasaportu taşıyan Kudüslü Araplar olarak ikiye ayrılabilir. Beş milyon civarındaki kayıtlı mültecinin %90’ı birbirine yakın oranlarda Filistin ve Ürdün’de yaşarken geri kalanı ise Lübnan ve Suriye’de yaşıyor. Bu kayıtlı mültecilerin yaklaşık üçte biri kamplarda kalıyor. Lübnan gibi bazı devletler, “Buraya yerleşirlerse geri dönmeyi unuturlar” bahanesiyle mültecilere vatandaşlık vermemiş. Bundan dolayı söz konusu ülkelerde kimi temel haklarından mahrumlar.

Son Filistin gezimde mülteci kamplarının Filistinli/İsrail çalışmalarındaki yerini daha iyi anladım. Bir akşam Ramallah’ta gezerken yolum Em’ari mülteci (*laci*) kampına (الأمعري مخيم) düştü, yağmur yağarken bir bakkal dükkânına sığındım. Dükkânın sahibi Mustafa kardeş beni konuk etti, art arda iki akşam uzun uzadıya muhabbet ettik. Ben ona Türkiye’ye dair bilgiler verdim, o da bana Filistin’e dair. Kendisi üçüncü nesil bir mülteci; dedeleri narenciyesiyle ünlü Yafa’nın Yazur adlı köyünden sürgün gelmişler. Mustafa önceden Arafat’ın ekibine yakınmiş ve maaşı iyiyymiş, ama Mahmud Abbas’ın başkan olmasından sonra statüsü değişmiş, maaşı düşmiş. “Abbas iki oğlu ile devleti soyuyor, hırsız. Oslo öncesi durumumuz daha iyiydi, İsrail’de para kazanır burada harcardık,” diyor. Tabi o zamanlar duvar ve vergi olmadığını unutmayalım. İngilizce-Arapça karışık, “No Sulta no Reis,” diyor. *Sulta* ile kastettiği, *es-Sulta el-Vaşanıyye al-Filastiniyye*, yani Filistin Ulusal Yönetimi; *Reis* de Abbas. Yine de *Sulta*’da çalışmaya devam ediyor. Oradaki mesaisinin ardından da akşamları kamptaki bakkalında çalışıyor. “İşler çok durgun,” dedi. Ben varken çok az müşteri geldi, birisi çocuk bezi aldı, borç olarak yazdırdı. O gittikten sonra Mustafa sonra kamptaki durumu anlatmak için “Bu işsiz biliyorum, ama yine de veriyorum,” dedi.

Kayıtlı mültecilerin daha büyük bir kısmı kamplara yer olmadığı için taşınmiş; diğerleri ise hâlâ bugün şehirlerin içi veya kenarındaki bu kamplarda yaşıyor. Özellikle Batı Şeria ve Gazze’deki kamplarda kalan mültecilerin oranı az değil. İnsan kendi ülkesinde kampta yaşar mı, demeyin. Günümüzde bile birçok insan Ortadoğu’da ülkesinde yerinden edilmiş kişiler konumunda. 2014 rakamlarına göre 2,3 milyon Batı Şerialı’nın yaklaşık üçte

* Doktora Öğrencisi, Arş. Gör., Uluslararası İlişkiler Bölümü, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Selçuk Üniversitesi, mmkulu@gmail.com.

biri, yani 750 bini, kayıtlı mülteci statüsünde. Bunların da 250 bini, 19 ayrı kampta yaşıyor. 1,8 milyon Gazzeli'nin yaklaşık üçte ikisi, yani 1,2 milyonu, kayıtlı mülteci. Bunların da 560 bini kampta yaşıyor.

Batı Şeria'da yaşayan Filistinlileri sosyolojik olarak üçe ayırmak mümkün: (i) şehirlerde, (ii) köylerde ve (iii) mülteci kamplarında yaşayanlar. Şehirleşme oranı bakımından Batı Şeria (%76,7) ve Gazze (%99,2) farklı. Batı Şeria'da köylü oranı nispeten daha yüksekken yüzey alanı küçük olan Gazze'de ise daha düşük. Her iki bölgede de köy ve kamplardan göçler ile şehirler gittikçe büyümüş. Osmanlı devrindeki gibi bir toprak ağalığının artık kalmadığını söylesek herhalde yanılmayız. Yani artık satacak toprak iyice azalmış. İnsanların sadece kendi ihtiyaçlarına yetecek kadar toprakları var.

Atadan kalma topraklarını terk etmek zorunda kalmış olan mülteciler genellikle yerleştikleri yerlerde de toprak sahibi olmamışlar, bu yüzden aralarındaki köylü oranı çok düşük. Mal ve hizmet üreten ticari emek sektörlerinde çalışıyorlar. Toprak sahibi köylüler ile sosyolojik ve kültürel olarak farklılar. Elbette Filistin'de toprak satın alma hakları var (Lübnan gibi bazı yerlerde yok). Ama Filistinlilere bırakılan toprak çok az olduğu için İstanbul'daki gibi değerli. Mustafa kardeş Ramallah merkezinin dışındaki 750 metrekare araziye yaklaşık 70 bin dolara satın almış, içine 180 metrekarelik iki katlı villa yapmış. "Bugün satsam değeri 250 bin dolar eder," diyor. Filistin'de kiracılık ayıp. Çoğunun evi var. Fakat arsa ve inşaat malzemesi pahalılaşınca son zamanlarda bu durum değişmeye başlamış. Bankadan kredi çekmeden veya aileden yardım almadan, sadece çalışıp kazanarak ev yapmak gittikçe zorlaşıyor.

Başka kamplarda olduğu gibi Em'ari'de de zenginle fakir iç içe yaşıyor. Tabi zenginler nüfusça az. Halkın belki yarısı memnun değil, ama alternatif de sunamıyorlar var olan düzene. İktidara gelseler oyuncu değişecek ama düzen aynen devam edecek. İşgal olduğu için toplumsal ve siyasal bölünme çok görünür değil. Aynı evden kardeşler farklı partilerden olabiliyor. "Ama İsrail askeri gelince Fetihçi misin Hamasçı mısın, zengin misin fakir misin diye ayırmıyor" diyor Mustafa kardeş. Kamplarda her fikirden insan var. Hamas ve Fetih en çok taraftara sahip olsalar da *Cihad-ı İslami* (İslami Cihat), *Cebhet-i Şabiye* (Filistin Halk Kurtuluş Cephesi) ve *Cebhet-i Demokratiye* (Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi) de buralarda yaygın. Hamas ve İslami Cihat dışında bunların kamusal alandaki görünürliğünde sorun yok. Hamas ve İslami Cihat ise taraftarları olmasına rağmen burada yasadışı sayıldıkları için görünürlükleri fazla değil. Tahminim Gazze'deki durum bunun tersidir; kamusal alanda en fazla Hamas işaretleri vardır, Fetih afiş ve grafitileri (duvar resmi/ sokak sanatı) ise yasaktır. Kısacası ev sahibi yönetim hangi

görüşten ise genelde o görüşe yakın olanlar kamplardaki kamusal alanlara hâkim. Yani burada da Doğu siyasetinin kuralları işliyor; yönetime yakın olanlar devletçi, güçten yana.

Mülteciler genelde milliyetçi, fakir ve daha az eğitimli oluyorlar ama Filistin siyasetinde çok etkililer. Genelde Fetih ve Hamas liderleri buradan çıkıyor. Buralar örgütlerin eleman kazandıkları menbalar. Gittiğim kamptaki duvarlarda Fetih görüşüne uygun afiş ve grafitilerden bol miktarda var. İsrail'in Oslo öncesinde doğrudan yönettiği yerlerin bazıları řu an Filistin Ulusal Yönetimi'ne bağlı. İsrail buralara arada gece baskınları yapıyormuş. Eskisi gibi sık olmasa da İsrail ile zaman zaman çatışmaya giren kişiler de oluyor muş. Abbas'tan sonra yerine gelecek adayların ikisinin (Filistin İstihbarat Başkanı Macid Ferec ve Fetih Hareketi Merkez Konsey Üyesi Hüseyin eř-Şeyh) mülteci kökenli olduklarını söyledi Mustafa. Hamas liderleri Meşal, Haniye ve diğerleri de Merzuk mülteci kampında yetişmişler. Kamplardan yetişenlerin bir kısmı para işlerinde hızla ilerliyorlar ve zamanla zengin iç adamları oluyorlar. Fetih ile ilişkili zenginlere Abbas ve Dahlan örnek verilebilir.

Gezdiğim Em'ari kampı 90 dönümü kaplıyor ve bugün itibariyle içinde yaklaşık 5000 kişi yaşıyor. Nüfusun doğal artışı sonucunda kampa kayıtlı mültecilerin çoğu başka kamplardaki gibi yeterli ev olmadığı için şehirlere taşınmuşlar. Kamp sakinleri 1957'ye kadar çadırdaki yaşıyorlarmuş. Bugün ise sıralı sokaklardaki betonarme binalarda oturuyorlar ama binalar çok dip dibe; biraz bizim gecekondulu bölgelerine benziyor. Mustafa'nın dükkânının bulunduğu küçük mahalle diğer yerlere göre daha kalabalık; evler sağlık ve barınma koşullarına daha az uygun. Ama az da olsa diğerlerine göre daha iyi evler de var. Hatta bir otel bile var, yıldızını bilmiyorum ama dışardan fena gözüküyordu. Otel demişken yabancılar için herhangi bir güvenlik sorununun olmadığını da belirtelim. Avrupalı sırt çantalı gezginler için buraya ücretli turlar bile düzenleniyor. Diğer yandan buralarda yerel kanunlar çok geçerli değil. Mesela elektrik ve su parasını ödemeyenler oluyor muş. Fakat ödemeyen kişi buradan başka bir yere taşınmak istediğinde borcu olduğu için adına abonelik açtıramıyormuş. Kayıtlı mültecilerin yaşadığı kamplar ile buldukları bölgenin yönetimi ve BM'ye bağlı UNRWA ilgileniyor. Araplar bu kuruma *Unurova* diyorlar. *Unurova* bu kampta da bazı hizmetler veriyor. şahsen kurumun yönettiği kız ve erkek okullarını gördüm.

Buralarda fiyatlar Filistin'in diğer taraflarına göre biraz daha ucuz. Filistin'deki market fiyatları ve asgari ücret alım gücü karşılaştırılırsa Türkiye'ye benzer bir durum var. Gelir ve harcamalar İsrail tarafından en az

iki kat düşük. Maaşlar İsrail'de 6-8 bin, Filistin tarafında ise 2-3 bin şekel. Gıda fiyatlarını anlamak için ayaküstü yemek fiyatlarına bakmak faydalı olabilir: Felafel İsrail'de 15-20, Filistin'de 3-5 şekel; çay İsrail'de 8, Filistin'de 2-3 şekel; şavarma İsrail'de 45, Filistin'de 12 şekel. Diğer yandan benzin ve elektronik malzeme gibi ihracata dayalı tüketim ürünlerinde fiyat farkı neredeyse yok gibi.

Siz de Filistin'e giderseniz mülteci kamplarını ziyaret edin; tabii oraya gitmeden önce Türkiye'dekileri de ziyaret edelim derim.